

**ምስግጋር ሃገራዊ ባይቶ ንደሞክራሲያዊ ለውጥን ፖለቲካዊ ሓይልታት ኤርትራን
ናብ ዝለዓለ ሃገራዊ ሓድነታዊ መድረኽ**

**ብ 2021 ንዘርቐኹኦ ፖለቲካዊ ቻርተር ኣኸቢርካ፣ ንሰፊሕ ሃገራዊ ጉባኤ
ብህጹጽ ምእታው፣ ንኤርትራዊ ሃገራዊ ባይቶ ንደሞክራሲያዊ ለውጥን
(ኤሃባደለን) ንፖለቲካዊ ሓይልታት ኤርትራን (ፖሓኤን)፣ ናብ ዝለዓለ ሃገራዊ
ሓድነታዊ መድረኽ ምስግጋር እቲ እንኮ ተረፉ ዘሎ ኣማራጺ መንገዲ እዩ።
ብሃይለማርያም ተስፋይ**

እቲ ኣብ 2011 ኣብ ሃዋሳ (ኣዋሳ) ኢትዮጵያ ዝተኸየደ ታሪኻዊ ሃገራዊ ዋዕላ ኤርትራዊ ሃገራዊ ባይቶ ንደሞክራሲያዊ ለውጢ (ENCDC) ንህዝቢ ኤርትራ ተስፋ ዝሃበ ትርጉም ዘለዎ ፍጻሜ ኮይኑ፡ መሪሕነት ተቐውሞ ነዚ ህዝባዊ መድረኽ ተጠቐሙ ኣብታ ሃገር ደሞክራሲያዊ ለውጢ ንምምጻእ ዕድል ኣጋጣሚ ዝፈጠረ ኔሩ። ኣብ 1998 ዝተመስረተ ኤርትራዊ ደሞክራሲያዊ ኪዳን (ኤ.ዲ.ኤ) ንተቐውሞቲ ጉጅለታት ኣኪቡ ቀዳማይ ሃገራዊ ባይቶ ንምክያድ ኮሚሽን ፈጠሩ ሰነዳት ኣብ ምንጻፍ መሪሕ ተራ ተጻዊቱ። ኤሃባደለ (ENCDC) ደገፍ ህዝቢ ኤርትራ ስለዝነበሮ ካብ መላእ ዓለም ወከልቱ ሰዲዱ። ኣብቲ እዋን ኩሎም ልኡኻት ናይ መገሻ ወጻኢታቶም ባዕሎም ሸፈኑ፣ ፈደራላዊ መንግስቲ ኢትዮጵያ ድማ ነቲ መኣከቢ ኣዳራሽ ዝኸውን ወጻኢታት ብምሸፋን ነቲ ዝተራእዩ ምዕብልና ዓቢ ንዋታውን ሞራላውን ድጋፍ ገበረሉ። መብዛሕትኦም ተሳተፍቲ ቀዳማይ ሃገራዊ ጉባኤ ኤሃባደለ (ENCDC) ንኤዲኪ ናብ ዝለዓለ መድረኽ ሃገራዊ ጉባኤ - ማለት ናብ ማዕረ “ቅድመ- ፓርሊያመንታዊ ቅርጻ” ንክቕይርዎ ዘኸእል ዘደንቐ ዓቢ ድሌት ኔርዎም`ዩ። ኣብ ኤርትራ ኣብ ጥቓ ሰሜናዊ ዶባት ትግራይ ወተሃደራዊ ህላወ ዝነበሮም ኣባላት ኤርትራዊ ደሞክራሲያዊ ኪዳን፡ ንሰራዊት ኤርትራ እናረኸቡ ንመንግስቲ ኤርትራ ብኹሉ ዝከኣሎም መንገዲ ብሓባር ንክኣልይዎ ዕድል ዝኸፈተ ኣጋጣሚ እውን ኔሩ።

ሽዑ ድሕሪ ቀዳማይ ሃገራዊ ጉባኤ እቲ ቀንዲ መስራቲ ናይ ኤሃባደለ ENCDC ዝኾነ ኤዲኪ (EDA) ንነብሱ ናብ ዝለዓለ ደረጃ ቤት ምክሪ (ባይቶ ወይ መጅልስ) ከሰጋግር ኣይከኣለን ወይ ነብሱ ከሕቅቕ እውን ኣይመረጸን። የግዳስ ነቲ ናይ 12 ዓመታት ዝጸንሐ ንዝተፈላለዩ ፖለቲካዊ ውድባት ጠርኒፉ ነቲ ኣብ ዘባና ጠንቁ ፖለቲካዊ ዘይምርግጋእን ቁጠባዊ ሽግራትን ኮይኑ ዘሎ ዲክታቶርያዊ መንግስቲ ኤርትራ ንምእላይ ከምቲ ዝነበሮ ቃልሱ ቀጸሎ። እቲ ዘሕዝን ግን እቲ ሓዲሽ መሪሕነት ኤሃባደለ ዝተዋህቦ ዕማም ቅድሚ ምጅማሩ ኤዲኪ ኣብ ኣዲስ ኣበባ ኣኼባ ኣካይዱ ተወዳዳሪ ኤሃባደለ ኮነ። እቲ ፍጻሜ ስዒቡ ኤዲኪ ወከልቱ ናብ ሸወደን ልኢኹ ብሓገዝ ክቡራት ኤርትራውያን ኣባላት

ፓርላማ ሸወደን ንናይ ሸወደን ፓርላማ ረኽብዎም። ኣብ ወጻኢ ዝነበሩ ኤርትራውያንን ደገፍቲ ባይቶን ቦቲ ፍጻሜ ብጣዕሚ ሓዘኩ። ከምዚ ዝበለ ብዕሊ ብባይቶ ዘይተላእኸ ወኪል ከምኡ ዝበለ ዲፕሎማሲያዊ ስራሓት ከይቅጽል ገበረ። ኤደኪ ንጉዕዞ ኤሃባደላ ብቐጻሊ ሸግራት ኣብ እናፈጠረ ቀጻሊ ክሰብእውን ብውዲት ንኣቦ መንበር ኤሃባደላ ካብ መንበሩ ንክለቅቅ ውዲት ክፍሕስ ጀመረ። እንተኾነ ብተቐውሞ ጨንፈር ሰሜን ኣመሪካን ካለኣት ተቓለስትን ተግባራዊ ካብ ምኃን ደው በለ። ክሰብእ እዚ እዋን እዚ ኤደኪ ገና ኤሃባደላ ናብ ዝለዓለ ደረጃ ንከይሰጋገር ዕንቅፋት ክሰብእ ዝፈጥር ደቂሱ እዩ ዘሎ።

ኣብ ጉንቦት 2018 ኣብ ኢትዮጵያ ብኣቢይ ኣሕመድ ዝምራሕ ሓዲሽ መንግስቲ ድሕሪ ምምስራቱን ኢህወደግ ነቲ ናይ 2015 ፖሊሲኡ ማለት ምስ ኤርትራ ብዘይ ዝኾነ ቅድመ ኩነት ዕርቂ ክገብርን ምሕንጻድ ዶባት ምቕባሉን ብኸልተ ሃገራት ተቐባልነት ዝረኸበ እዩ ኔሩ። ሰለስተ ዓመት ኣቢይ ኣሕመድ ኣብ ስልጣን ቅድሚ ምምጽኡ፡ ሃይለማርያም ደሳለኝ ተመሳሳሊ ተበግሶ ወሲዱ እኳ እንተነበረ ግን ዕዉት ክኸውን ኣይከኣለን። ኢሰያስ ኣፈወርቂ ንተበግሶ ናይ ኣቢይ ኣሕመድ ስለ ዝተቐበለ ን ኤሃባደላ ንካለኣት ተቐውሞቲ ውድባት ኤርትራን ኣብ ኢትዮጵያ ብሓፈሻ ኣብ ክልል ትግራይ ከኣ ብፍላይ ነጻ ኮይነን ንከይንቀሳቐሶ ዕድል ክዓጹ ኮነ። ቀዳማይ ሚኒስትር ደሳለኝ ካብ ስልጣን ቅድሚ ምውራዱ ኤሃባደላ ብ መድረኽ ዝጽዋዕ ምንቅስቓስ ናብ ዘይቅዱስ ኮንፈረንስ ተዓዲሙ ኔሩ። (ዘይመንግስታዊ ኤርትራዊ "ተቓዋሚ" ምንቅስቓስ ኮይኑ ኣብ መንጎ ፖለቲካዊ ውድባትን ሲቪክ ማሕበራትን ሓድነት ንምፍጣር ኣብ ኮንፈረንስ ኮንፈረንስ ንምግባር ዝዓለመ እዩ ኔሩ)። ሹዱሽተ ፖለቲካዊ ውድባት እቲ ኮንፈረንስ ካብቲ ዋና ቤት ጽሕፈት ናይ ኤሃባደላ ዝኾነ ኣዲስ ኣበባ ወጺኡ መድረኽ ንምንታይ ኣብ ናይሮቢ ክግበር ከምዘደለዩ ዘዕግብ ምክንያት ኣንተልዩ መብርሂ ስለ ዝሓተቱ ጥራሕ ኣብቲ ኮንፈረንስ ንከይሰተፋ ተጌሩ። ናብ ኣዲስ ኣበባ ምስ ተመልሱ መድረኽ ነቶም ኣብ ናይሮቢ ኮንፈረንስ ዝተሰተፉ ኣባላት ኤደኪ ይኹን ካለኣት ፖለቲካዊ ውድባት ጠሊሙ ንሰበ-ስልጣን መንግስቲ ኢትዮጵያ ረኺቡ ብብላዕ ዎስተ ጸንበለ። ስለ ዝኾነ ከኣ ዝምድና መድረኽን ኣብ ናይሮቢ ኮንፈረንስ ዝተሰተፉ ውድባትን ኣኸተመ፡ ኣብ መንጎ እቲ ብሰንዓ ፎረም ዝፍለጥ ኣካል መንግስቲ ኢትዮጵያን ኣባላት ኤሃባደላ ዝጸንሑ ዝምድና ክሕርፍኩ ኮነ።

ዝምድና መንግስቲ ኢትዮጵያን ኤሃባደላ ብደረጃ እቲ ኣብ ስልጣን ዝነበረ ፓርቲ ኢህወደግ እዩ ጸኒሑ። ድሕሪ'ቲ ኣብ 2018 ብስም "ናይ ሰላም ስምምዕ" ኣብ መንጎ ኢሰያስ ኣፈወርቅን ኣቢይ ኣሕመድን ዝተገብረ ህዝቢ ኤርትራ ዝርዝራቱ ዘይፈለጡ ስምምዕ ድሕሪ ምፍርራሙ፡ ኤሃባደላ ካላኣይ ጉባኤ ኣብ ስቶኮልም-ሸወደን ክገብር ወሰነ። ብሰንኪ እቲ ካብ ሃገርና ዘለዎ ጂዮግራፊያዊ ርሕቀትን ብዙሓት ብሉጻት መራሕቲ

ኤሃባደላ ክሰተፍዎ ብዘይምኽኦም እንተዘይኮይኑ ኤሃባደላ ናብ ዝሓሸ ደረጃ ከሰጋገሩ ምሓገዙ ኔሮም፡፡ ይኹን እምበር ምስቲ ኩሉ ሕጽረታቱ ኤሃባደላ ዕውታ ጉባኤ ኣካይዱ ነቶም ካብ ኤሃባደላ ወጻኢ ዝነበሩ ፖለቲካዊ ውድባት ኣብ ውሽጢ ሹዱሽተ ኣዋርሕ ረኺቡ ንፖለቲካዊ ውድባትን ሲቪክ ማሕበራትን ዝሓቁፍ ናብ ዝሰፍሉ ስሰፍሉ ሃገራዊ ጉባኤ ዘእቱ ሓዲር መድረሽ ስትራቴጂካዊ ፖለቲካዊ ውሳኔታት እውን ወሲኑዩ፡፡

ድሕሪ ካላኣይ ጉባኤ ኤሃባደላ፡ ዘተን ዕርቅን ምስ ፖለቲካዊ ውድባትን ናብ ዝተፈላለዩ ሃገራት እናበጸሕካ ዘባዊ ቤት ጽሕፈታት ምምስራትን ዲፕሎማሲያዊ ወፍሪ ጸረ ስርዓት ህግደፍን ምክያድ ካብቶም ቀዳምነታት ክወሃቦም ዝግባእ ዕማም ፈጻሚ ቤት ጽሕፈት ተባሂሎም ተቐሚጦም ኔሮም፡፡ በዚ መንፈስ ከኣ ኤሃባደላ ንኣቢይ ኣሕመድ ክልተ ግዜ መልእኽቲ ጽሑፍ ኣቲ ዝምድና ኢህወደግን ተቐውምቲ ውድባትን ዝጸንሐ ዝምድና ዝድግፍ ፖሊሲ ክቕጽሎን፡ ህዝቢ ኤርትራ ብሕግን ስርዓትን ንክመሓደር ዘሎዎ ሕጋዊ መሰል ኣብ ግምት ዘየእቱ ፖሊሲ ክኸተል እንተመሪዱ ከምጽኦ ዝኸእል ሓደጋታት ቀሊል ከምዘይምኻኑ እውን ዘጠንቅቕ መልእኽቲ እዩ ኔሩ፡፡ ድሕሪ ተኸታታሊ ዘተታትን ናይ ዕርቂ ጸዕርታትን ብመኣዲ ዘተ (ናይ ኤርትራውያን ከባብያዊ ናይ ዘተ መድረሽ) ኣብ ሚኒያፖሊስ ሚነሶታ ዝጀመረ ንይኣክል ሓዊሱ ምስ ኩሎም ፖለቲካዊ ውድባት ኣብ ሚያዝያ 2020 ኣብ ለንደን-ብሪጣንያ ኮንፈረንስ ንምግባር ሓደ ናይ ሓባር መግለጺ ኣውጸኦ፡፡ ሕማቕ ኣጋጣሚ ኮይኑ ግን እቲ ዝነበረ ዕድል ብሰንኪ ኮቪድ-19 ካብን ናብን ኣውሮጳ ምጋሽ ኣይተኸእለን፡፡ ይኹን እምበር ፖለቲካዊ ሓይልታት ኤርትራ ፖለቲካዊ ቻርተርን ሕገ-ህንጻን ሓባሪ መንገዲ ብምርቃቕ ታሪኻዊ ኣሳልጦ ኔሩዩ፡፡ እዚ ከኣ ኩሎም ፖለቲካዊ ውድባትን ኤሃባደላ ዝተሰማምዑሉዩ፡፡ ቅልጡፍ ስጉምቲ ወሲዱ ኣብ ዲፕሎማሲ ኣብ መድያ ኣብ ቁጠባ ኣብ ጸጥታ ከምኡውን ኣብ ውደባ ዝነጥፉ ሓሙሽተ ፍሉይት ሓይሊ ዓማማት ኣቑሙ ጸረ ስርዓት ኤርትራ ወፍሪ ጀሚሩ፡፡ በዚ ከኣ ፖለቲካዊ ሓይልታት ኤርትራ ክሰብ ስመን ዘይተገልጸ ጎረብብቲ ሃገራት እውን ቆላሕታ ክረክብ ከኣለ፡፡ ፖለቲካዊ ሓይልታት ኤርትራ ዋላውን ኣብቶም ዝተገልጹ ናይ ቃልሲ ኣንፈታት ዕውታ ኣንተነበረ፡ ሓደ ዱልዱልን ዉሁድን መሪሕነት ኣብ ምቕምን ኣብ መንበር ኣብ ምስያምን ፈሺሉዩ፡፡ ኣብ ክንድኡ እቲ ዝተዋህቦ ዕማም ን"ኣተሓባባሪ ኮሚቴ" ዝበሃል ሰልሳይ ኣካል ኣመሓላሊፍ ብስዉር ኣብመንበር ክምራሕ ኮነ፡፡ እቶም ሰነዳት ኩሎም ተዳልዮም እናሃለዉ ተሪፉ ዝነበረ ናብ ሃገራዊ ኮንፈረንስ ንምእታው ዕለት ምውሳን ራሕ እዩ ኔሩ፡፡ ኣብ ክንድኡ ግን ፖለቲካዊ ሓይልታት ኤርትራ ኣብ መወዳእታ ዘይብሉ ሰሙናውን ክልተ-ሰሙናውን ኣኼባታት ተጸሚዱ ጸንሐ፡ ውጽኢቱ ከኣ ገለ ኣባላት እቲ ክኸይድ ዝጸንሐ መስርሕ ኣብ ምንም ከብጽሕ ከምዘይክእል ርእዮም ክስሕቡ ጀመሩ፡፡

መደምደምታ፡ እውን ኣብ መንጎ ውድባት ኤርትራ ዝጸንሐ ዘይምትእምማን፡ በካሊ ምፍንጨል ደንበ ተቐውሞ ኣብ ናኣሽቱ ጉጅለታት፡ ኮቪድ-19፡ ብሰንኪ

ዘይደሞክራሲያዊ ምምሕዳር ትራምፕ ዝተዛበዐ ዓለማዊ ስርዓተ ምሕደራ፡ ብሰንኪ ምትእትታው ኢሰያስ ኣፈወርቂ ኣብ ጉዳይ ጎረቤት ሃገር ኢትዮጵያ ኣብ ትግራይ ዝተወለዐ ኩናት፡ ቁጠባዊ ውድቀት፡ ማሕበራዊ ምብትታን ከምኡውን ኣብ ኤርትራ ሓሳብካ ብነጻ ናይ ምግላጽ ነጻነት ዘይምህላው፡ ንጹር ዕላማታትን ዝተገደበ ግዜን ዘይብሉ ኣድካሚ ናይ ማዕዶ ኣኼባታትን ገለ ካብቶም ኣብ ዝሓለፉ ክልተ ዓመታት ናይ ድኻምና ረቛሒታት ክኾኑ ይኸእሉ እዮም። እንተኾነ ግን ፖለቲካዊ ሓይልታት ኤርትራ በቶም ዘርቀቐም ኣገደስቲ ሰነዳት ኣብ ሚያዝያ 2021 ወዲኡ ንፖለቲካዊ ውድባትን ሲቪካውያን ማሕበራትን ጠርኒፉ ናብ ሰፊሕ ሃገራዊ ኮንፈረንስ ንምእታው ዝገብሮ ጸዕርታት ክምስገን ዝግበኦዩ። እቲ ኣብ መንጎ ማእከላይ መንግስትን ክልላዊ መንግስቲ ትግራይን ኣብ ናይሮቢ ዝተገብረ ውዕል ንህዝቢ ኤርትራን ንህዝቢ ትግራይን ኢትዮጵያን በብመዓልቱ ናይ ኣሻሓት መንእሰያት ሞት ደው ዘብል ስለ ዝኾነ ዓቢ ዓወት እዩ። ኣብዚ ስምምዕ[ዚ ዝኸሰረ እንተልዩ ኢሰያስ ኣፈወርቅን መሰርሕቲ ውዲታቱን ጥራሕ'ዮም። ሕጂ እቲ ኩነታት ዝግ ኣብ ዝብሉ ግዜ ናትና ናይ ኤርትራውያንን ናይ ፖለቲካዊ ሓይልታት ኤርትራውያንን ግዴታ እዩ እንደገና ተጠራኒፍና ጸዕርታትና ደሪዕና ኣብ ሓዲር ግዜ ኣብ መጀመርታ እዚ ዝመጽእ ዘሎ ዓመተ 2023 ሃገራዊ ኮንፈረንስ ከነገድዎት።

ደሞክራሲን ግዝኣተ ሕግን ኣብ ቀርኒ ኣፍሪቃ ክዕወት'ዩ

12 ሕዳር 2022